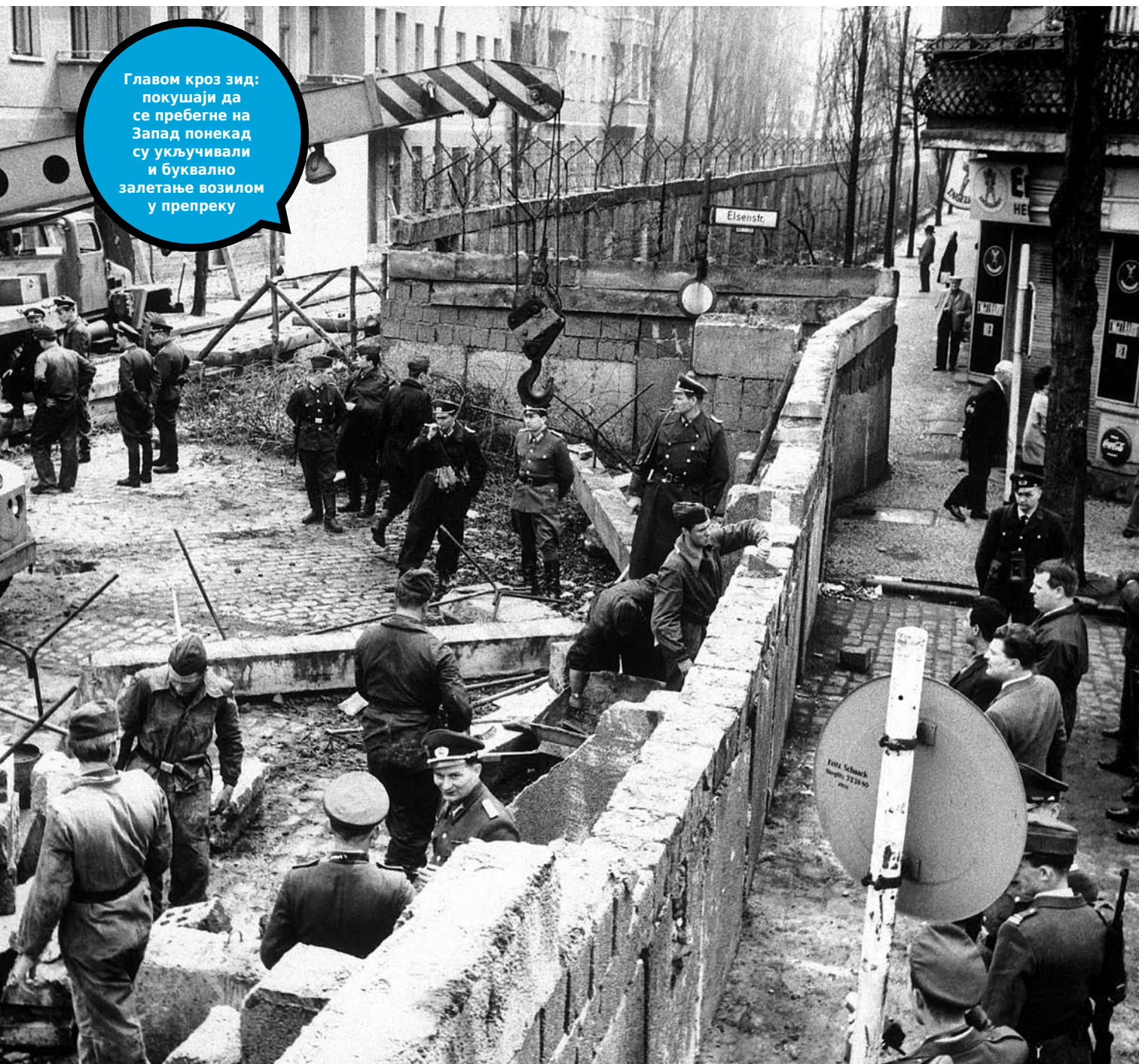

БИО ЈЕ ТО ТРЕНУТАК КОЈИ ЈЕ ЕРИК ХОБСБАУМ ОЗНАЧИО КАО КРАЈ „КРАТКОГ“ 20. ВЕКА. НА СТОГОДИШЊИЦУ ПОЧЕТКА ПРВОГ СВЕТСКОГ РАТА, ВАЉА СЕ СЕТИТИ И 9. НОВЕМБРА 1989, ДОГАЂАЈА ЧИЈИ ЗНАЧАЈ СРБИЈА НИЈЕ РАЗУМЕЛА

Главом кроз зид: покушаји да се пребегне на Запад понекад су укључивали и буквално залетање возилом у препреку

Зашто смо преспавали рушење Берлинског зида

Код нас је све, укључујући успостављање плурализма, извршено под притиском. Оно што смо морали да урадимо 1989. нисмо ни до 2014.

Рушење Берлинског зида значило је пад комунизма, пораз Источног блока, тријумф Запада и Сједињених Држава, уједињење Немачке, али не и „крај историје“. Један од кључних захтева револуције 1989. био је повратак Европи. Не и за Србију. Док су се други отвараили, плурализовали, прелазили из планске у тржишну привреду, из затвореног у отворено друштво, наша елита говорила је о „нестраначком плурализму“ и „нестраначкој демократији“. Србија је настојала да сачува систем за који су други схватили да се урушио. Одсуство осећаја за тренутак и за контекст огледало се у покушају спасавања комунизма, међународног права и Југославије. Код нас је све, укључујући плурализацију, извршено под притиском. Од тада до данас, та формула остала је делотворна. Наше окружење било је јасно опредељено за Запад, ми смо остајали везани за Исток. Предуго смо били мимо света. За српске комунисте Горбачов и Јељцин били су прилично меки! Имали смо „јогурт“ и „балван“ револуције, митинге и контрамитинге, расељења и отцепљења, санкције и војне интервенције. Свега је било осим здравог разума. Јер да га је било, мимоишло би нас бар нешто. Наизменично су нам се догађали народ и вођа. У години када је срушен Берлински зид, „вођа“ је на Газиместану изговорио „ако не умемо да радимо, умемо да се бијемо“. Србија је изгубила ратове у којима није учествовала, територије које су и даље у њеном Уставу, пријатеље за које се не зна ни да ли их је имала. Укинули смо аутономију Албанцима на Косову, данас немамо проблем да им признамо државу. Бојкотовали смо словеначку робу а данас је она најзаступљенија у Србији.

Демократизација Србије била је испрекидана и без континуитета. Берлински зид у Србији срушен је десет година касније, 5. октобра 2000. О слабостима његових учинака обично се каже како се никада није десио 6. октобар. Политичке промене нису конституционализоване, није успостављен дисконинуитет, није извршена лустрација, није намирена правда. Лустрирају они који су могли бити лустрирани. Убиство премијера Зорана Ђинђића 12. марта 2003. зауставило је процес демократизације и европеизације. Нисмо имали слуха за промене којима је овај део света био обухваћен. Оне државе које су раније

раскинуле са претходним режимом, раније су и успоставиле нови. Оне државе које нису имале дилеме око чланства у ЕУ, већ су постале њене чланице. Као у ретровизору, видимо да смо имали демократе без демократије, либерале без слободе и легалисте без правде. Није извршен трансфер власти са личности на институције, већ са институција на личност. Држава нам је заробљена, демократија дефектна, средња класа разорена, привреда опустошена, грађани уплашени. Данас бивши радикали својатају Ђинђића а демократе се надају повратку Шешеља.

Без консензуса о кључним питањима унутрашње и спољне политике, политичке елите у Србији лутале су између Истока и Запада, између четири стуба спољне политике, градећи кућу са двоје врата а она је остала наред пута. Велику одговорност имали су и интелектуалци - од Меморандума до „белих листића“. Без критичког огледала, тешко је видети себе и почети исправљање сопствених грешака. Добро звучи признање премијера да смо преспавали рушење Берлинског зида.

Није све до нас, као што није све ни без нас. Није иста перспектива уласка у НАТО земље коју је овај савез бомбардовао и оних које је овај савез заштитио. Није исто ако дајете повода да вас виде као руски фактор и ако вас виде као јасно европски оријентисане. До коначне одлуке имаћемо завртање руку и завртање гаса.

Оно што смо морали да урадимо 1989. нисмо ни до 2014. Гледали смо возове како пролазе, а због калкулусања и неодлучности остали смо скоро сами на перону, окружени чланицама ЕУ и НАТО. Државе које су биле одлучне, искористиле су шансу и постале локомотиве развоја (Чешка, Пољска, Мађарска, Словенија). За разлику од њих, као да смо поново на почетку. С том разликом што данас немамо ни ентузијазам, ни ресурсе, ни капацитет као пре 25 година. Делујемо прилично уморно и истрошено. Обнављајући енергију и чекајући шансу за „нови“ почетак, уз мало више осећаја за време и за контекст, добро би било да коначно будемо јасни и себи и другима

Држава нам је заробљена, демократија дефектна, средња класа разорена, привреда опустошена, грађани уплашени

шта хоћемо и где желимо да идемо. Без тога, уместо да изађемо на ауто-пут - како би Ђинђић својевремено рекао, „у најбржу траку“ - ми ћемо и даље остати заглављени у споредном колосеку који води ка периферији. **НИН**